

FI lausuntopyyntö VaVa syksy 2017

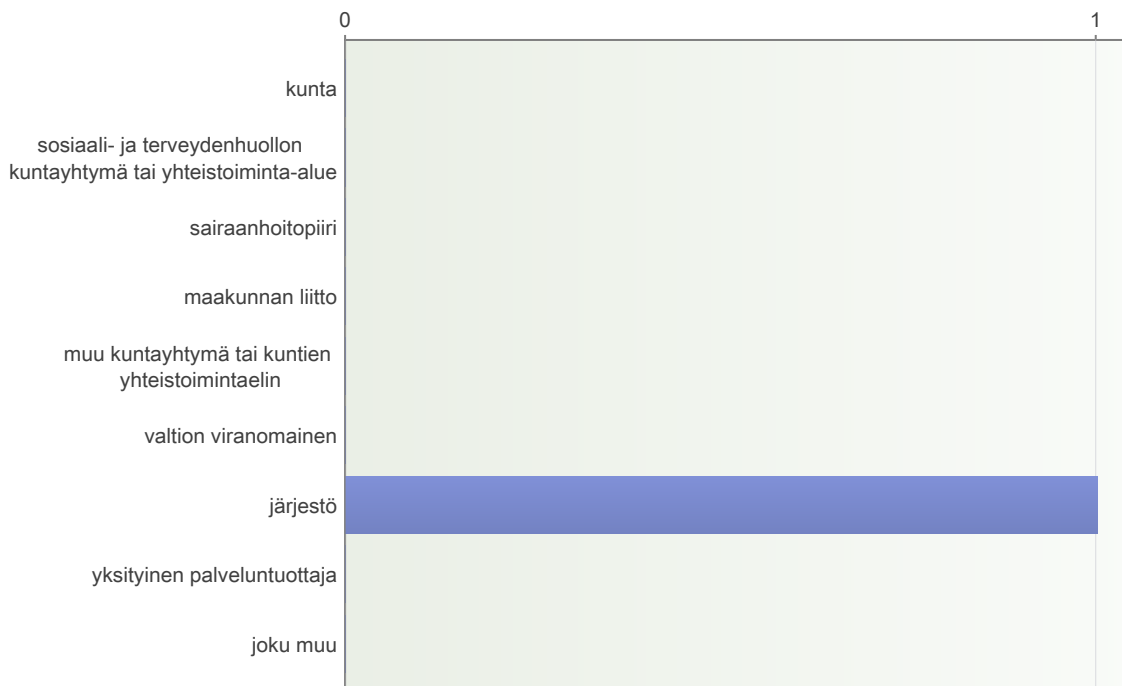
1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot, sähköposti ja puhelinnumero	Lausunnon käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Ensi- ja turvakotien liitto ry	Riitta Särkelä	riitta.sarkela@etkl.fi	8.12.2017	liittohallitus

2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1

3. 1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1

4. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ensi- ja turvakotien liitto, ETKL, pitää sote- uudistusta ja sen alkuperäisiä tavoitteita yhdenvertaista palvelujen saatavuutta, sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota kaikilla tasoilla ja asiakaslähtöisyyttä kestävinä uudistuksen tavoitteina. Nykyinen pirstaleinen sosiaali- ja terveystalouden järjestelmä ei turvaa perustuslain mukaisia riittäviä sote-palveluja asuinpaikasta riippumatta. Eri väestöryhmien väliset ja alueelliset erot sosiaali- ja terveystalouden saatavuudessa ovat isot ja eriarvoisuus on kasvanut. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus on välttämätön yhdenvertaisten palvelujen saatavuuden varmistamiseksi ja perusoikeuksien toteutumiseksi. Ensi- ja turvakotien liitto kannattaa myös hallittua valinnanvapauden lisäämistä, mutta ei sellaisella sekavalla ja monimutkaisella tavalla, jota hallituksen esityksessä on ehdotettu.

Liiton näkemyksen mukaan sote-palvelujen saatavuuden ja laadun turvaaminen edellyttävät järjestämisvastuun siirtämistä nykyistä vahvemmillemme toimijoille, mutta kantaa huolta siitä, riittääkö kaikkien maakuntien mahdollisuudet tehtävästä suoriutumiseen. Esitetty valinnanvapausmalli edellyttää palvelujen käyttäjältä hyviä tiedollisia ja muita resursseja. Huono-osaisten ja paljon palveluja tarvitsevien ihmisten palvelutarpeita ja mahdollisuuksia tehdä valintoja ei ole hallituksen esityksessä otettu riittävästi huomioon ja jatkotyössä tämä puute tulee korjata.

Perustuslakivaliokunta otti kielteisen kannan maakunnan palvelujen yhtiöittämisvelvoitteeseen ja totesi, että maakunnalla on kaikissa olosuhteissa vastuu sen asukkaiden palvelujen järjestämisestä, mitä yhtiöittämisvelvoite ei varmista. Uudessa hallituksen esityksessä maakunnan yhtiöittämisvelvoite on kierretty sillä, että maakunnalla on velvollisuus antaa asiakasseteli erittäin laajasti luetelluissa sosiaali- ja terveystalouksissa. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että maakunnalla ei ole tosiasiallisesti mahdollisuutta vastata järjestämisvastuustaan ja tehdä tämän muotoilun vuoksi maakunnan asukkaiden tarpeista ja kokonaistilanteesta lähtien ratkaisuja. Hallituksen esityksessä oleva maakunnan velvollisuus antaa laajasti asiakasseteli vaarantaa palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden, tekee kustannusten hillinnän mahdottomaksi ja vie suurimman osan maakunnan liikelaitoksen vastuulle kuuluvista sosiaali- ja terveystalouksista markkinoille. Ensi- ja turvakotien liitto kysyy, onko tämä perustuslain mukaista?

Ensi- ja turvakotien liitto ry pitää välttämättömänä, että maakunnan liikelaitoksella ei pitäisi olla velvoitetta asiakassetelin antamiseen, vaan harkinta erilaisten palvelun tuottamisen mekanismien käyttämiseen tulee yksiselitteisesti olla maakunnan itsenäisessä toimivallassa. ETKL vastustaa ehdottomasti maakunnan liikelaitoksen myöntämien asiakassetelien velvoittavuutta. Maakuntien on voitava toteuttaa valinnanvapautta alueensa erityispiirteet huomioiden. Muuten vaarana on toimivien palvelurakenteiden hajottaminen, päällekkäisten toimintojen riski sekä kustannusten hallitsematon kasvu.

Jos sote-keskuksia syntyy nykyistä enemmän, se voi nopeuttaa hoitoon pääsyä. Valinnanvapauden toteutuminen harvaan asutuilla alueilla ja syrjäseuduilla tulee ETKL:n näkemyksen mukaan kuitenkin olemaan näennäistä. Asiakassetelit voivat tapauskohtaisesti nopeuttaa hoitoon pääsyä, jos toimintaa varten on olemassa riittävästi tuottajia ja jos asiakkaalla on kyvyt ja mahdollisuudet käyttää asiakaseteleitä.

Monille ihmisryhmille esitetty valinnanvapausmalli on liian monimutkainen. Jos asiakas ei hahmota järjestelmää, on hänen vaikea vaikuttaa omiin palveluihinsa. Hallituksen esityksessä on nykyistä selkeämmin ilmevä se, että sote-keskusten on sitouduttava siihen, että ihmisen hoidon ja hoivan tarpeet kartoitetaan kokonaisvaltaisesti ja ihmistä kuullen.

Hyvinvointi- ja terveyseroja kavennetaan parhaiten panostamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, ennaltaehkäisyyn, oikea-aikaisiin palveluihin ja sosiaali- ja terveydenhuollon integraatioon. Esitetty valinnanvapausmalli ei mahdollista sosiaali- ja terveydenhuollon integraation toteutumista. Kun sote-keskuksissa on vain sosiaalihuollon ohjaus ja neuvonta, se käytännössä tarkoittaa, että sote-keskukset ovat tavoitteista huolimatta vain terveyskeskuksia.

Soten tavoite oli yksinkertaistaa ja nopeuttaa palvelujen saantia. Nyt esitetyt valinnanvapauden liittyvät ratkaisut monimutkaistavat palvelujen saantia. Iäkkäiden ja muiden paljon palveluita tarvitsevien ihmisten kannalta se lisää heidän riippuvuuttaan läheisistään palveluiden hankinnassa ja sen arvioinnissa, kannattaako asiakas ottaa vastaan. Valinnanvapausjärjestelmä tulisi rakentaa erityisesti haavoittavassa tilanteessa olevien ihmisten tarpeista käsin, jolloin hyvin toimiva perustaso ja vahva sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio ovat keskeisiä.

On syytä huomata, että valinnanvapauden lisääminen ei itsessään ole tae palvelujen saatavuuden parantumisesta tai yhdenvertaisuuden vahvistumisesta, vaan voi hyvin toteutettuna olla siihen väline.

Maakuntien erilaisuus ja tosiasialliset mahdollisuudet toteuttaa valinnanvapautta vaihtelevat alueen väestörakenteen ja taloudellisen kantokyvyn perusteella. Eroja tulee käytännössä olemaan myös maakuntien ja jopa kaupunkien sisällä. Siksi on tärkeää, että maakunnat voivat toteuttaa valinnanvapautta alueensa erityispiirteet huomioiden siten, että palvelut toteutuvat mahdollisimman yhdenvertaisesti.

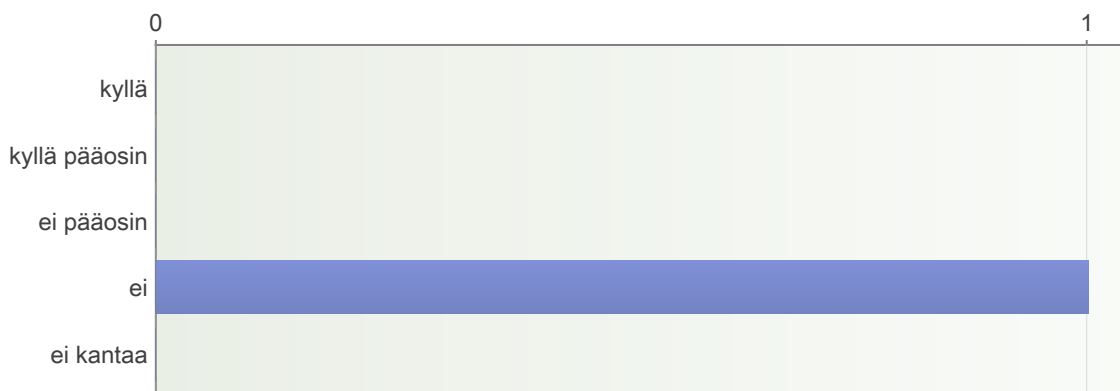
Valinnanvapaus maakunnan liikelaitoksen valinnassa on osittain näennäistä, koska leikkauksia ja toimenpiteitä päinvastoin keskitetään erikoissairaanhoidon rakenneuudistuksen myötä. Sinänsä ETKL pitää tärkeänä hoitojen keskittämistä laadun ja potilasturvallisuuden varmistamiseksi.

Uudessa esityksessä maakuntien palvelutoiminnan yhtiöittämissä pakko on poistettu. ETKL pitää sitä oikeana päätöksenä julkisen toimijan ensisijaisuuden turvaamiseksi järjestäjänä ja tuottajana. Maakunnan liikelaitoksen myöntämät lukuisat asiakaseteelit tekevät järjestelmästä vaikeasti hahmotettavan ja monimutkaisen. Kuten edellä tässä lausunnossa todettiin, ETKL vaatii sitä, että jatkovalmistelussa maakunnalta poistetaan velvoite antaa hallituksen esityksessä luetellussa laajuudessa asiakaseteleitä. Asiakaseteleillä tavoitellaan ihmisten itsemääräämisoikeuden ja valinnanvapauden lisäämistä ja se on periaatteessa kannatettavaa, mutta ei hallituksen esityksessä kaavailulla tavalla. ETKL korostaa sitä, että sairaaloiden päivystysvalmius tai kiireellisen hoidon saatavuus ei saa vaarantua siksi, että julkista toimintaa halutaan avata nykyistä voimallisemmin yksityisille markkinoille. Uusi valinnanvapausmalli synnyttää turhia päällekkäisiä rakenteita kiireelliselle ja kiireettömälle hoidolle.

ETKL pitää välttämättömänä, että asiakaseteleiden käyttöönotto on valmisteltava uudelleen. Ensisijaisesti on saatava perusterveydenhuolto kuntoon ja varmistettava kaikin keinoin sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota.

5. 2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kuten edellä ETKL totesi, ehdotettu valinnanvapausmalli on monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava. Jos asiakas ei hahmota järjestelmää, on vaikea vaikuttaa omiin palveluihinsa. Asiantunteva palveluohjaus nousee keskeiseen rooliin oikeanlaisen ja oikea-aikaisen hoidon ja palvelun saamiseksi. Ehdotettu valinnanvapausmalli ei takaa riittävää ja riittävän asiantuntevaa palveluohjausta. Pirstaleista valinnanvapausmallia tulee yksinkertaistaa ja selkiyttää.

ETKL korostaa sitä, että tuottajien korvauskäytännöillä on estettävä asiakkaiden haitallinen valikointi ja tuottajien sijoittuminen pelkästään ns. hyvillä alueille. Valinnanvapauden tarkoituksena tulee olla erityisesti perustason palvelujen vahvistaminen ja sen avulla on turvattava nykyistä nopeampi hoitoon ja palveluihin pääsy. Jotta ihmisillä olisi tosiasialliset mahdollisuudet tehdä valintoja ja vaikuttaa omiin palveluihinsa, on asiakkailla oltava riittävästi vertailtavaa tietoa palveluista ja eri palveluntuottajista, mitä ei tällä hetkellä eikä lähitulevaisuudessakaan ole.

Maakunnan tulee varmistaa, että asiakassuunnitelmaan kirjataan tarpeenmukaiset palvelut ja että asiakkaalle ei jää maksettavaksi mahdollisten asiakasmaksujen lisäksi muita maksuja. ETKL:n arvion mukaan uudistuksessa pääasialliset keinot lisätä asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia on mahdollistaa sote-keskuksen tuottajan ja maakunnan liikelaitoksen valinta. Maakunnan liikelaitos puolestaan voi myöntää palvelutarpeen arvioinnin jälkeen asiakassetelin sekä iäkkäälle tai vammaiselle henkilölle henkilökohtaisen budjetin. Kun palvelujärjestelmä ehdotuksen seurauksena pirstoutuu, riskinä on, että ihmiset löytävät yhä huonommin palveluihin.

Yhdenvertaisuuden toteutumisen näkökulmasta on tärkeää asiakkaiden listautumista koskeva sääntely ja käytännöt sekä se, miten maakunta pystyy ohjaamaan palveluiden sijoittumista. On estettävä, etteivät tuottajat sijoitu vain alueille, joissa väestön sosioekonominen asema on korkea ja väestö keskimääräistä terveempää. Tuottajien korvauskäytännöillä voidaan osaltaan vaikuttaa tähän.

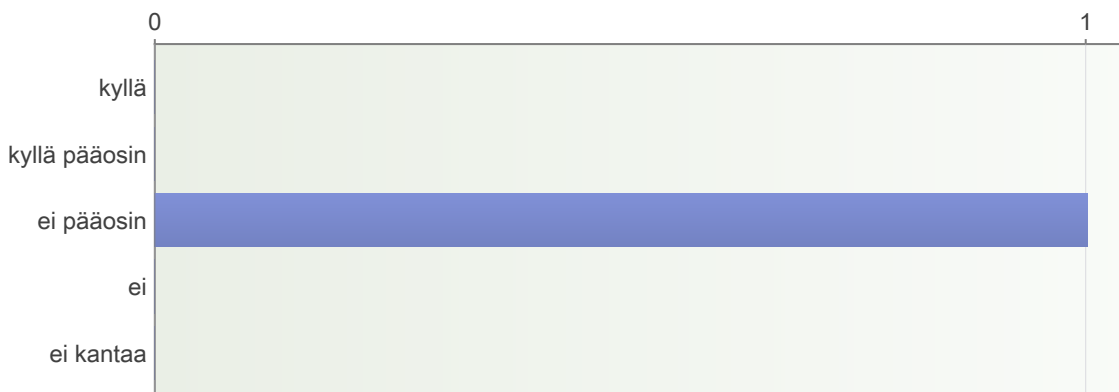
ETKL:n näkemyksen mukaan ei ole perusteluja sille, että valintaa tekemättömät ihmiset siirretään kahden vuoden jälkeen (v. 2023) lähimpään sote-keskukseen, joka voi olla myös yksityisen tuottajan ylläpitämä. Ihmisen pitäisi aina lähtökohtaisesti pysyä maakunnan sote-keskuksen asiakkaana, jos ei tee valintaa, koska

julkisella taholla on aina viimesijainen vastuu palvelujen saatavuuden turvaamisessa.

Asiakkaan näkökulmasta asiakasaseteleiden arvo ja sillä saatavan palvelun laatu ovat keskeisiä kysymyksiä. Mikäli seteleiden todellinen arvo on riittämätön, asiakas joutuu tosiasiallisesti maksamaan haluamansa palvelun ja setelin arvon välisen erotuksen. Tämä asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan maksukyvyn mukaan. Seteleiden todellista arvoa ja tasoa on systemaattisesti seurattava ja arvioitava. Lakiluonnoksesta ei selviä myöskään riittävästi se, mikä palvelu kuuluu asiakasasetelillä tai henkilökohtaisella budjetilla korvattavaan ja mistä palveluntuottaja voi erikseen periä maksun. Omakustanteiset lisäpalvelut voivat olla erityisen suuri riski haavoittuvien ryhmien kohdalla.

7. 3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1

8. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

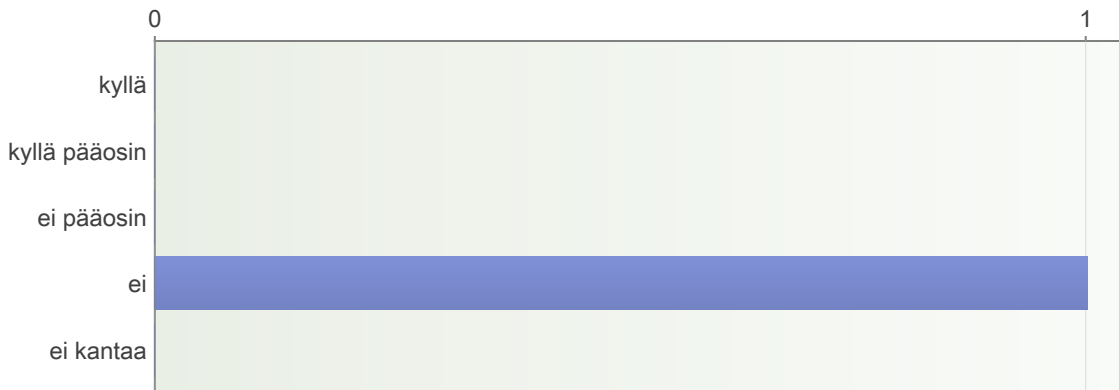
- Maakuntien kyvyt ja mahdollisuudet toteuttaa valinnanvapautta vaihtelevat. Tämä asettaa ihmiset lähtökohtaisesti eriarvoiseen asemaan. ETKL:n näkemyksen mukaan ehdotettu valinnanvapausjärjestelmä erilaisine valintoineen monimutkaistaa palvelujen saantia. Valinnat eivät voi myöskään perustua objektiiviseen tietoon, koska vertailukelpoista tietoa eri palveluntuottajista ja palveluista ei ole saatavilla ja tietojärjestelmien kehittäminen tulee vaatimaan aikaa. ETKL:n arvion mukaan valinnanvapaus sopii ennen kaikkea harvoin terveystaluuja tarvitseville asiakkaille. Paljon palveluita tarvitseville ja iäkkäille järjestelmä puolestaan on monimutkainen ja vaikeaselkoinen. Ehdotettu valinnanvapausjärjestelmä ei tule aidosti ja yhdenvertaisesti palvelemaan kaikkia ihmisryhmiä. Merkittävä riski valinnanvapauden toteuttamiselle suunnitellussa aikataulussa on se, että Suomesta puuttuvat lähes kaikki lain edellyttämät tietojärjestelmät, mukaan lukien järjestelmä, josta löytyy vertailukelpoinen tieto eri palveluntuottajista ja niiden tarjoamista palveluista. Se on välttämätön ehto, jotta voi valita. Jos vertailukelpoista ei ole, valinnat perustuvat pelkästään mielikuviin ja niiden palveluntuottajien aktiiviseen mainontaan, jolla siihen on olemassa vankat resurssit. Lakiluonnoksesta puuttuvat myös kaikki markkinointiin liittyvät säännökset. Markkinointia yleensä ja erityisesti alaikäisiin kohdistuvaa, tulisi säännellä ja pohtia rajoituksia muun muassa mielikuvamainonnalle.

Uudistuksen on hyödytettävä asiakasta, eikä se saa nostaa omavastuukustannuksia tai asettaa ihmisiä

epätasa-arvoiseen asemaan maakunnasta riippuen. Asiaksmaksujen perusteiden tulisi olla yhdenmukaiset koko maassa, eivätkä ne saa muodostua esteeksi yhdenvertaisen sosiaali- ja terveydenhuollon toteutumiseksi

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

Vastaajien määrä: 1

10. Vapaamuotoiset huomiot.

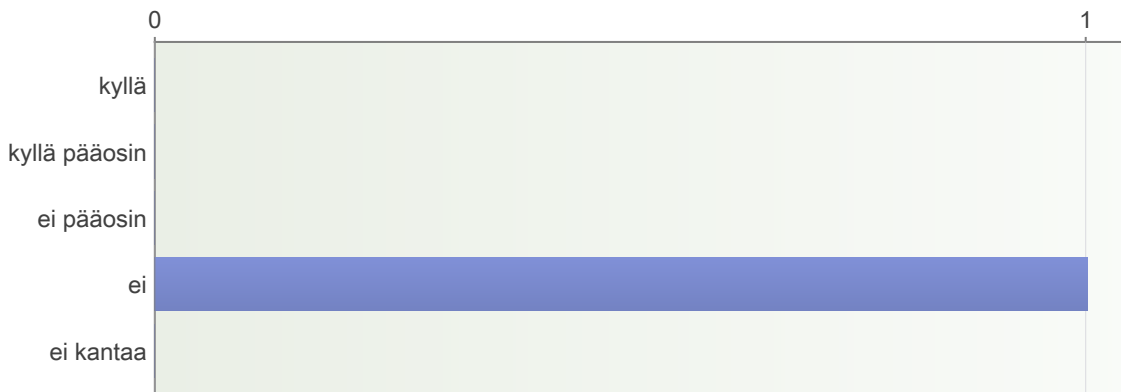
Vastaajien määrä: 1

- Sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatio ei ETKL:n näkemyksen mukaan esityksessä toteudu ja se on oleellinen monitarpeisten palvelujen tarvitsijoiden kannalta. Lapsiperheiden näkökulmasta se, että lapsi voi tehdä omat valintansa ja toiset perheenjäsenet omansa, voi olla vakava riski koko perheen tilanteen ja mahdollisten riskien arvioinnille sekä oikea-aikaiselle auttamiselle. Tätä hankaloittaa edelleen osan lapsiperheiden palvelujen jääminen kuntiin ja osa maakuntien vastuulle, mikä vaatii jatkossa mittavaa rajapintatyötä.
Sote-keskusten palveluvalikoimassa on sosiaalihuollon ohjausta ja neuvontaa, mikä ei ole riittävää aidon integraation turvaamiseksi. Myös sote-keskuksissa on pystyttävä vastaamaan vaikeasta elämäntilanteesta nouseviin palvelutarpeisiin, vaikka viranomaispäätöksiä ei niissä voitaisiinkaan tehdä. Koska integraation toteuttaminen järjestelmätasolla on erittäin vaikeaa, yritetään palveluintegraatio saada aikaiseksi yksilötasolla laatimalla asiakassuunnitelmia ja jalkauttamalla maakuntien sosiaalityötä sote-keskuksiin. Maakunnan sosiaalityöntekijöistä koostuvan ryhmän tehtävänä on antaa sosiaalihuollon konsultaatiopalveluja sosiaali- ja terveyskeskukselle, arvioida tarvittaessa sote-keskusten asiakkaiden palvelutarvetta ja ohjata asiakkaat tarvittaessa maakunnan liikelaitoksen palveluihin.
Asiakassuunnitelmien juridinen ja hallinnollinen asema on esityksessä epäselvä. Niitä on vaikea pitää ajan tasalla asiakkaan ja potilaan tilanteen muuttuessa. ETKL pitää välttämättömänä, että asiakassuunnitelma pohjautuu riittävän monialaiseen kokonaistilanteen ja palvelutarpeen arviointiin ja että sen pohjalta tehty asiakassuunnitelma on riittävän velvoittava kaikille toimijoille.

Viimesijaisesti maakunnan velvollisuutena on huolehtia palvelujen integraation toteutumisesta. Kun tuottajakenttä hajautuu ja järjestelmä pirstoutuu, se on käytännössä maakunnalle erittäin vaikea, lähes mahdoton tehtävä.

11. 5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

Vastaajien määrä: 1

12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- ETKL:n näkemyksen mukaan sote-keskusten palveluvalikoima ei ole riittävä aidon palveluintegraation syntymiselle. Kaikissa sote-keskuksissa olisi tulevaisuudessa oltava riittävä sosiaalialan ammatillinen panos. Perus- ja erityistason integraatio terveydenhuollossa on haastavaa, koska sote-keskuksia voivat ylläpitää myös yksityiset tuottajat ja asiakas voi saada asiakaseteleitä erikoissairaanhoidon toimenpiteisiin. Valinnanvapausjärjestelmässä tuottajakunnan pirstoutuneisuus vaikeuttaa merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon integraation toteutumista. Koko sote-uudistus kilpistyy kaikista haavoittuvimmassa asemassa olevien palveluihin ja palveluiden käyttöön. Tämä väestöryhmä ei pääosin juuri hyödy valinnanvapaudesta lukuun ottamatta mahdollisesti henkilökohtaisen budjetoinnin kautta toteutettuja palveluita. Epäselvää on, miten tämän väestöryhmän osalta lopulta toimitaan ja miten ohjaus sekä tuki järjestetään niin, että palvelut ovat saatavilla ja ne tuotetaan kustannustehokkaasti ja vaikuttavasti. Koska esitetyssä valinnanvapausjärjestelmässä integraation toteuttaminen järjestelmätasolla on erittäin vaikeaa, yritetään palveluintegraatio saada aikaiseksi yksilötasolla laatimalla asiakassuunnitelmia ja jalkauttamalla maakuntien sosiaalityötä sote-keskuksiin, mikä ei ole riittävä keino integraation toteuttamiselle.

Esityksen mukaan sote-keskusten on annettava 1.1.2022 alkaen ainakin sisätautien, lastentautien, geriatrian ja silmätautien erikoislääkärien palveluja. Erikoislääkäritasoisien palvelujen saaminen sote-keskuksista on sinänsä kannatettavaa, koska se voi helpottaa asiointia ja parhaimmassa tapauksessa muodostaa pidempiä hoitosuhteita potilaan ja hoitavan lääkärin välille. Käytännössä kuitenkin terveydenhuollon perus- ja erityistason integraatio on haastava toteuttaa, sillä perustason palveluista voi vastata myös yksityiset sote-keskukset ja asiakas voi saada asiakaseteleitä moniin erilaisiin erikoissairaanhoidon palveluihin. Monet valinnanpaikat väistämättä pirstovat järjestelmää.

Viranomaispäätöksiä tarvitsevat sosiaalipalvelut poistettiin sote-keskuksen valikoimasta perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella. Sote-keskuksille jäi sosiaalihuollon ohjauksen ja neuvonnan tehtävät. Sosiaalipalveluiden osalta keskusten tuleva palveluvalikoima on varsin ohut.

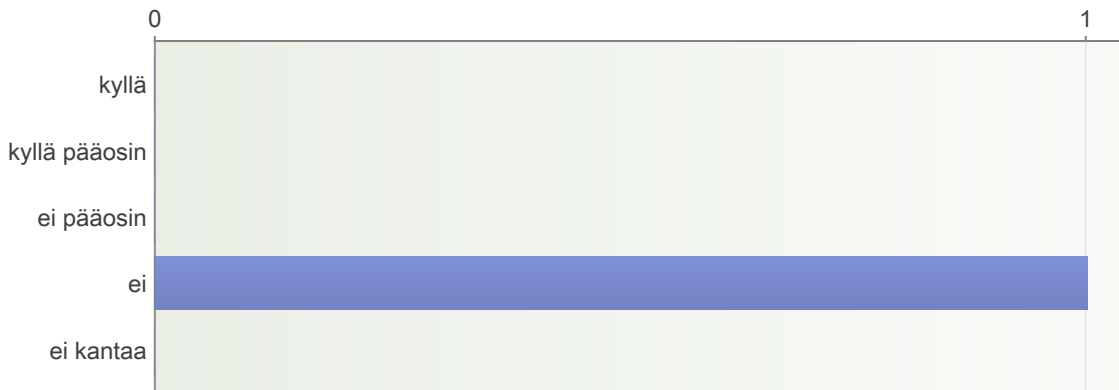
Jatkossa tulisi pyrkiä siihen, että kaikissa sote-keskuksissa on riittävä sosiaalialan ammatillinen panos. Maakunnan sosiaalityöntekijöiden jalkauttaminen sote-keskuksiin osittain korjaa kuvattua ongelmaa, mutta jotta

yhteen sovitettava työ olisi elimellinen osa sote-keskuksen rakennetta ja yhteisiä työkäytäntöjä, olisi liikelaitoksen sosiaalityöntekijöiden oltava kokoaikaisia ja sote-keskuksissa läsnä jatkuvasti. Näin he pääsisivät myös kehittämään keskuksen sosiaalityön sisältöjä.

Integraation onnistumisen kannalta keskeistä on palvelutarpeen arviointiin pohjautuvan asiakassuunnitelman laatiminen ja eri tuottajien velvollisuus noudattaa sitä. Tämä taas edellyttää, että tarvittava tietopohja ja tietojärjestelmät ovat käytössä ja ne toimivat jo uudistuksen käynnistysvaiheessa.

13. 6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

14. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Vakavin riski maakunnan edellytyksille toteuttaa järjestämisvastuutaan riittävällä tavalla on tämän lausunnon alussa todettu ja perusteltu maakunnan velvollisuus antaa laajasti asiakaseteleitä. ETKL pitää välttämättömänä, että tuosta velvoittavuudesta luovutaan. Maakunnalla tulee olla itsenäinen harkintavalta millä tavalla se järjestämisvastuutaan toteuttaa ja missä määrin se asiakaseteleitä käyttää.

Koska maakunta ei voi valita alueensa tuottajia vaan tuottajat hyväksytään ilmoitusmenettelyllä, se kaventaa osaltaan maakunnan harkintavaltaa järjestämisvastuun toteuttamisessa.

15. 7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

Vastaajien määrä: 1

16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

-

Esitetty valinnanvapausmalli pitää sisällään vakavan markkinoiden keskittymisen riskin, se voi puolestaan jäykistää ja vähentää kannusteita innovaatioille. Yritystoimintaan kuuluva voitontavoittelu- ja liikesalaisuusperiaate voi vaikeuttaa syntyvien hyvien käytäntöjen ja innovaatioiden leviämistä palvelemaan koko järjestelmää. Onnistunut palveluintegraatio edellyttää toimintatapojen muutosta eri professioiden keskuudessa (esim. kokonaisvaltainen palvelutarpeen arviointi ja siihen liittyvä osaaminen).

Suomessa on pitkä perinne järjestöjen ja kuntien kumppanuudelle, joskin siinä on tapahtunut viime vuosina palvelujen markkinaistamisen vuoksi muutoksia. (Ks. tarkemmin Särkelä 2016.) Järjestöjen kumppanuus julkisen ja yksityisen sektorin kanssa voi parhaimmillaan synnyttää uudenlaisia palveluinnovaatioita, mutta pahimmillaan se voi sysätä järjestötoimijat marginaaliin. Sote-keskusten palveluvalikoiman laajuuden vuoksi on hyvin todennäköistä, että keskuksia tulee jatkossa ylläpitämään julkisen toimijan lisäksi vain muutamat isot terveysyritykset. On hyvin epätodennäköistä, että järjestöjen ylläpitämiä sote-keskuksia syntyy.

Jos maakunnille tulee tiukka rahoitusrajoite, voi sillä olla vaikutuksia palveluinnovaatioihin panostamiseen ja uusien, kustannusvaikuttaviksi havaittujen toimintatapojen käyttöönottoon. Lakiluonnoksessa ei todeta juuri mitään palvelujen kehittämisestä ja koulutusvelvoitteista.

17. 8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1

18. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Pitkällä aikavälillä säästöjä syntyy silloin, kun palvelujärjestelmä vastaa varhaisessa vaiheessa ja ennakoiden asiakkaiden tarpeisiin ja tukee heidän itsenäistä selviytymistään. Näin tarve korjaaville palveluille voi vähentyä. Sujuvilla hoito- ja palveluketjuilla, oikea-aikaisella palveluohjauksella sekä paljon palveluita käyttävien aseman parantamisella voidaan vaikuttaa kustannusten hillintään. Yhtenäisillä tietojärjestelmillä voidaan pitkällä tähtäimellä vaikuttaa kustannuskehitykseen.

Esitetty valinnanvapausjärjestelmä velvoittavine asiakaseteleineen ei tuo säästöjä, vaan päinvastoin lisää kustannuspaineita palvelukysynnän ja transaktiokustannusten kasvusta johtuen.

Palvelurakenteen muutoksilla voidaan osaltaan vaikuttaa kustannusten kasvun hillintään. Erityisesti pienten maakuntien on tehtävä yhteistyötä toisten maakuntien kanssa. Tarkoituksenmukaisella työnjaolla pystytään hillitsemään päällekkäistä työtä ja investointeja ja siten vaikuttamaan kustannuskehitykseen. Olennaista on se, miten tulevat maakunnat ja muodostuva monituottajamalli pystyvät toteuttamaan ja hyödyntämään tarvittavat toimintatapojen muutokset. Maakunnalla järjestämisvastuullisena tahona on tärkeä rooli huolehtia kokonaisbudjetista siten, että osaoptimointi estetään. Tämä vaatii maakunnilta vankkaa osaamista.

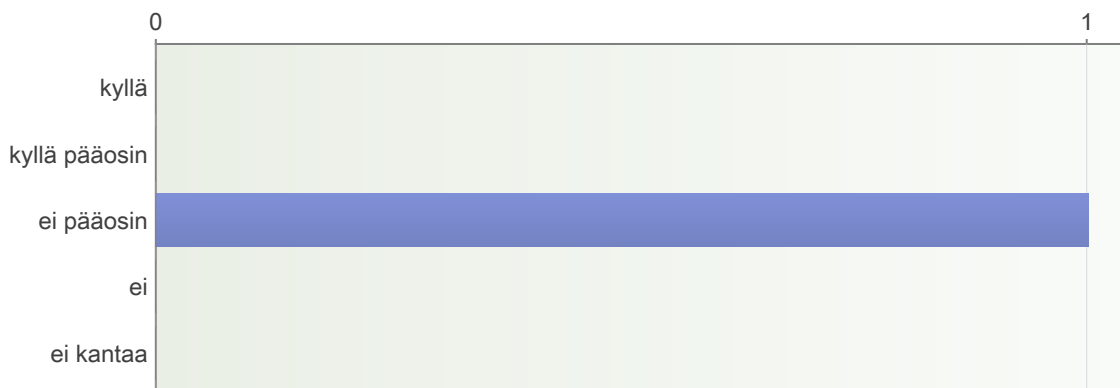
Kustannusten hillintä edellyttää heikoimmassa asemassa olevien ja paljon palveluita käyttävien ihmisten aseman parantamista sekä onnistunutta sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota.

Ylipäätään sosiaalihuollon nykyistä tiiviimpi mukaanotto sote-uudistukseen pitäisi kustannukset paremmin kurissa. Toimiva integraatio edellyttää hoitoketjujen sujuvuutta, vahvaa asiakaslähtöisyyttä sekä ihmisten omien voimavarojen, toiveiden ja tarpeiden huomioimista. Valinnanvapausjärjestelmässä tuottajakunnan pirstoutuneisuus vaikeuttaa selvästi integraatiota ja sitä kautta säästöjen syntymistä.

Mitä tiukemmaksi maakuntien rahoitusraamit muodostuvat, sitä vaikeammaksi uuden järjestelmän toimeenpanossa tehtävät valinnat tulevat. On suuri vaara, että järjestelmään syntyy epäterveitä kannustimia, pullonkauloja ja lakeja säätäessä kokonaan huomaamatta jääneitä ongelmakohtia. Silloin sote-uudistuksen tärkeimmät tavoitteet eli palvelujen yhdenvertainen saatavuus, peruspalvelujen vahvistaminen sekä eri palveluiden nykyistä vahvempi integraatio voivat jäädä saavuttamatta.

19. 9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalvuluista. 9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

Vastaajien määrä: 1

20. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan asukkaiden näkökulmasta on tärkeää, että maakunta veloitetaan turvaamaan asukkaidensa sosiaalisten perusoikeuksien yhdenvertainen toteutuminen tilanteessa, jossa muita suoran valinnan palveluntuottajia ei olisi valittavana. On kuitenkin erittäin vaikeaa arvioida, missä määrin suoran valinnan palveluita tuottavia toimijoita todellisuudessa syntyy ja miten ihmiset käyttäytyvät valintatilanteessa. Tämä tekee maakunnan oman palveluntuotannon suunnittelun, organisoinnin ja resurssoinnin erittäin haastavaksi.

Maakunnan liikelaitoksen pitäisi pitää yllä valmiutta järjestää suoran valinnan palvelut tilanteessa, joissa muita palveluntuottajia ei ole tai maakunnan asukas ei tee valintaa. Tällaisen reservin ylläpitäminen on kallista ja epätarkoituksenmukaista osaavan työvoiman riittävyyden näkökulmasta.

21. 9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

22. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

-

Suoran valinnan palvelut sisältäisivät kiireettömät palvelut sekä sosiaali- ja terveyskeskuksen tai suunhoidon yksikön aukioloaikojen rajoissa kiireelliset palvelut.

Sosiaali- ja terveyskeskuksen palveluvalikoima vastaa pääosin nykyisten terveyskeskusten palveluvalikoimaa. Sosiaalihuollon palveluiden puuttuminen palveluvalikoimasta vaarantaa koko sote-uudistuksessa keskeisenä tavoitteena olleen horisontaalisen integraation parantamisen tavoitteen ja käytännössä sote-keskukset ovat vain terveyskeskuksia.

Sosiaaliohjauksen sisällyttäminen lakisääteiseen palveluvalikoimaan on hyvä asia, mutta jättää sosiaalihuollon osuuden hyvin ohueksi sote-keskuksen toiminnassa. Vaarana on, että syntyy malli, jossa on yksi tai kaksi sosiaalityöntekijää sote-keskusta kohden ja käytännössä heidän työpanoksensa ei millään riitä asianmukaiseen työskentelyyn. Sosiaalihuollon ohjaus ja neuvonta on myös erittäin haastava tehtävä ja vaatii erittäin vankkaa ja laaja-alaista osaamista, minkä toteutumista hallituksen esitys ei välttämättä takaa.

18§:n 2 kohtaan neuvonnan ja ohjauksen palveluihin olisi lisättävä päihde- ja mielenterveystyön konsultoinnit samoin kuin lastensuojelun ja vammaispalvelun konsultoinnit.

Lakiluonnoksen mukaan maakunnan liikelaitos vastaisi aina sosiaalihuollon palveluihin liittyvästä palvelutarpeen arvioinnista, asiakassuunnitelman teosta ja sen seurannasta sekä päätöksenteosta, tarvittaessa tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Jatkossa tulisi pyrkiä siihen, että kaikissa sote-keskuksissa on riittävä sosiaalialan ammatillinen panos. Jotta yhteen sovitettava työ olisi elimellinen osa sote-keskuksen rakennetta ja yhteisiä työkäytäntöjä, olisi liikelaitoksen sosiaalityöntekijöiden oltava kokoaikaisia ja sote-keskuksissa läsnä jatkuvasti. Näin he pääsisivät myös kehittämään sote-keskuksen sosiaalityön sisältöjä. Perustasolla liikelaitoksen sosiaalityöntekijöitä tarvitaan etenkin erityisosaamista edellyttävissä tilanteissa. Olisi myös harkittava, pitäisikö sote-keskusten rahallisesti korvata maakunnan liikelaitokselle sosiaalityöntekijöiden työpanos.

Lakisääteisestä sote-keskuksen palveluvalikoimasta puuttuvat mielenterveys- ja päihdehäiriöihin liittyvät palvelut. Joissain kaupungeissa erikoistason mielenterveysosaamista ja järjestölähtöistä päihdeneuvotoimintaa on jalkautettu terveysasemien yhteyteen. Pelkona on, että tällaiset kuntien ja järjestöjen yhteistyössä kehittämät hyvät toimintamallit romuttuvat, koska sote-keskuksilta ei jatkossa vaadita näitä palveluita.

Lakiluonnoksen mukaan sosiaali- ja terveyskeskuksessa ja suunhoidon yksikössä voitaisiin erikoistua tuottamaan 18 §:ssä tarkoitettuja palveluja erityisesti tietyille asiakasryhmälle tai tietyille ryhmille. Sosiaali- ja terveyskeskus voisi esimerkiksi järjestää toimintansa siten, että lapsiperheiden tai ikääntyneiden asiakkaiden palvelujen toteuttamisesta vastaa näihin palveluihin erikoistunut ammattihenkilöiden moniammatillinen ryhmä. Asiakkaan palveluketjujen sujuvuuden ja yhden luukun periaatteen näkökulmasta tämä on kannatettavaa, kunhan pidetään huolta siitä, ettei lain mukaan kiellettyä asiakkaiden valikoitumista ala tapahtua.

23. 9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Ei vastauksia.

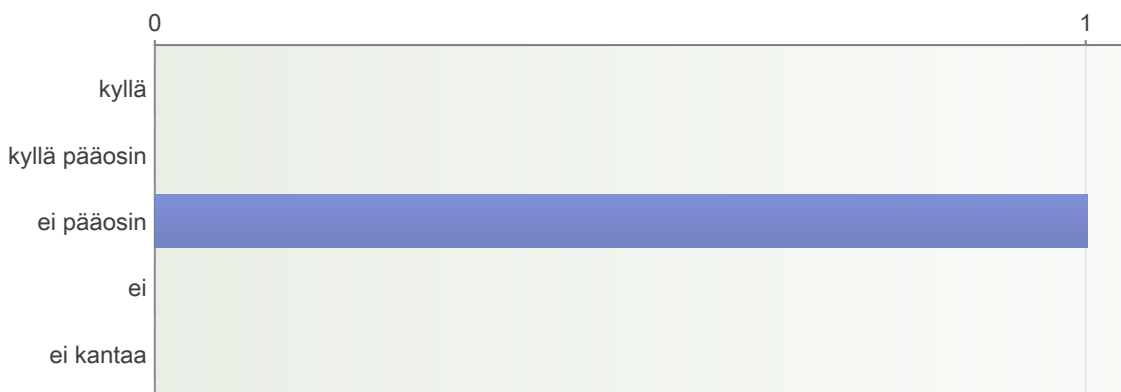
24. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Ei kantaa tähän

25. 9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

26. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Vastaajien määrä: 1

- Lakiluonnoksessa suoran valinnan palvelut on nyt määritelty selkeämmin kuin edellisessä valinnanvapauslakiluonnoksessa. Maakunnan asukkaille tulee olla selvää, mistä tarvittavaa sote-palvelua on saatavilla ja että asukkaille järjestetään riittävästi ohjausta ja neuvontaa oikeiden palveluiden löytämiseksi. Asiakkaalla tulee olla tarpeeksi tietoa palveluiden saatavuudesta ja laadusta, jotta hän pystyisi käyttämään valinnanvapauttaan. Asiakkaan kannalta tärkeää on yhden luukun periaatteen toteutuminen, jolloin ihminen saisi asiansa hoidettua yhdessä toimipisteessä mahdollisimman jouhevasti.

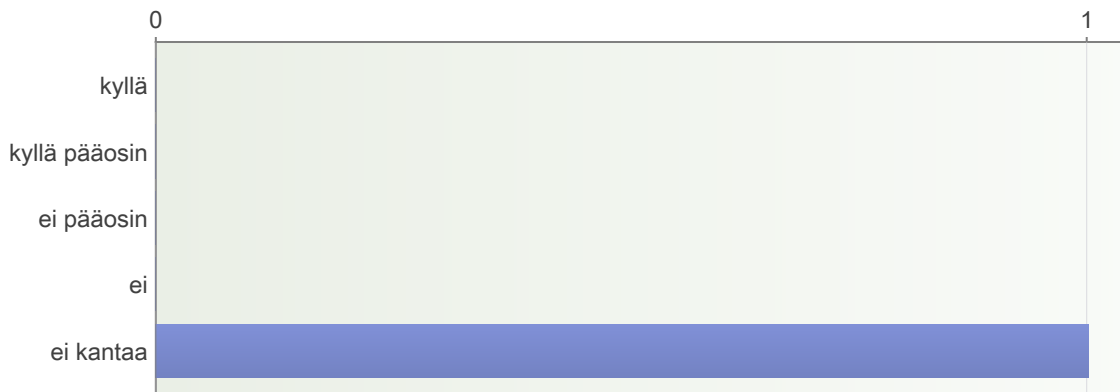
Lakiluonnoksessa ei ole selkeästi erikseen todettu, mitkä palvelut kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin. Esityksessä on kyllä todettu, että maakunta ei voisi siirtää suoran valinnan palveluihin tehtäviä, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, jollei tehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle ole säädetty erikseen. Maakunta ei voisi myöskään siirtää suoran valinnan palveluihin järjestämislain 11 §:ssä tarkoitettuja suuremmiksi kokonaisuuksiksi koottavia palveluja tai laajan ympärivuorokautisen päivystyksen.

Erikoissairaanhoidon konsultaatioiden ja avovastaanotto toiminnan siirtämisellä sote-keskuksiin pyritään vähentämään läheteiden määrää ja matkustamista keskussairaalaan ja siten poistaa viiveitä ja jonoja ja helpottaa asiakkaiden arkea. Tämä pyrkimys on hyvä, mikäli se vahvistaa myös perusterveydenhuoltoa, mikä

oli uudistuksen yksi perustavanlaatuisista tavoitteista.

27. 9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

Vastaajien määrä: 1

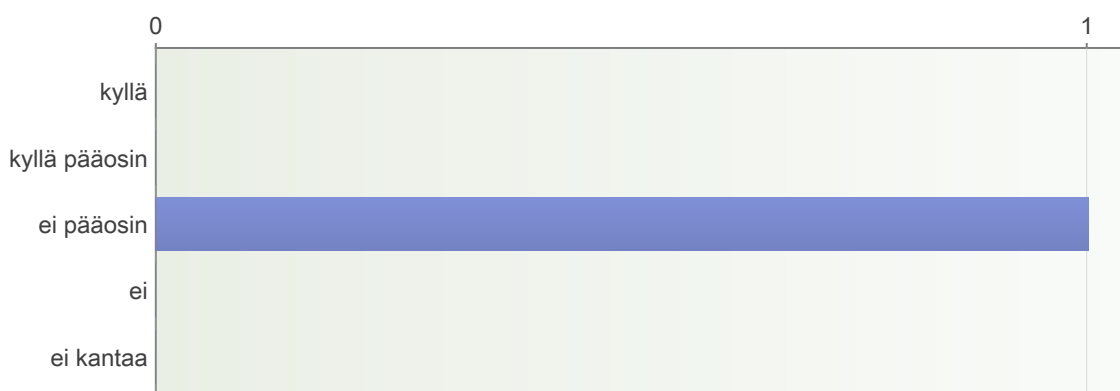

28. Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

Ei vastauksia.

29. 9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

Vastaajien määrä: 1

30. Vapamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sosiaalihuollon osalta suoran valinnan palvelut jäävät vähäisiksi. Sosiaalihuoltolaki edellyttää asiakkaalle annettavia sosiaalihuollon palveluja koskevia hallintopäätöksiä. Lakiehdotuksen mukaan suoran valinnan palveluita tuottava yksityinen tai yhteisön ylläpitämä sosiaali- ja terveyskeskus ei voisi käyttää julkista valtaa eli tehdä palveluiden myöntämistä koskevia hallintopäätöksiä.

Näin ollen maakunnan liikelaitos vastaisi aina sosiaalihuollon palveluihin liittyvästä palvelutarpeen arvioinnista, asiakassuunnitelman teosta ja sen seurannasta sekä päätöksenteosta, tarvittaessa tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalihuollon palveluja saavan henkilön palvelujen ja hoidon yhteensovittamisesta vastaa liikelaitos. Sosiaali- ja terveyskeskuksessa sosiaalihuollon ammattihenkilöt antavat ohjausta ja neuvontaa sosiaalihuollon palveluista, toimintatavoista ja sosiaaliturvasta ja ohjaavat asiakkaita tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin.

Maakunnan liikelaitoksen tulisi kuitenkin lakiehdotuksen 37 § 2 momentin mukaan jalkauttaa sosiaali- ja terveyskeskuksiin yhdestä tai useammasta sosiaalityöntekijästä, muista sosiaalihuollon ammattihenkilöistä ja tarvittaessa terveydenhuollon ammattihenkilöistä muodostetun ryhmän.

Sosiaalihuollon ryhmän tehtävänä olisi antaa sosiaalihuollon konsultaatiopalveluja sosiaali- ja terveyskeskukselle, arvioida tarvittaessa sosiaali- ja terveyskeskuksen asiakkaiden palvelutarvetta maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla oleviin muihin kuin suoran valinnan palveluihin ja ohjata asiakkaat tarvittaessa maakunnan liikelaitoksen palveluihin. Maakunnan liikelaitos määrittäisi yksityiskohtaisemmin ryhmän kokoonpanon ja tehtävät alueellisten tarpeiden mukaan. Palvelut voitaisiin toteuttaa myös sähköisinä palveluina tai muilla soveltuvilla tavoilla.

Tällä osittain korjattaisiin sitä epäkohtaa, ettei sosiaalihuollon palveluita tarvitsevien asiakkaiden yhdenvertaisuus palveluiden valinnassa toteudu samalla tavalla kuin terveydenhuollon palveluissa. Muilta osin sosiaalihuollon palvelut tuotettaisiin joko liikelaitoksen omana palvelutuotantona, sen hankkimina ostopalveluina tai asiakasseteli- tai henkilökohtaisen budjetin palveluina yksityisten palveluntuottajien toimesta valinnanvapauslain säännösten ja maakunnan palvelustrategiaansa liittyvien päätösten mukaisesti.

Jatkossa tulisi pyrkiä siihen, että kaikissa sote-keskuksissa on riittävä sosiaalialan ammatillinen panos. Jotta yhteen sovitettava työ olisi elimellinen osa sote-keskuksen rakennetta ja yhteisiä työkäytäntöjä, olisi liikelaitoksen sosiaalityöntekijöiden oltava kokoaikaisia ja sote-keskuksissa läsnä jatkuvasti. Näin he pääsisivät myös kehittämään sote-keskuksen sosiaalityön sisältöjä. Perustasolla liikelaitoksen sosiaalityöntekijöitä tarvitaan etenkin erityisosaamista edellyttävissä tilanteissa. Olisi myös harkittava, pitäisikö sote-keskusten rahallisesti korvata maakunnan liikelaitokselle sosiaalityöntekijöiden työpanos.

31. 10. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos. 10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

Vastaajien määrä: 1

32. Vapaamuotoiset huomiot.

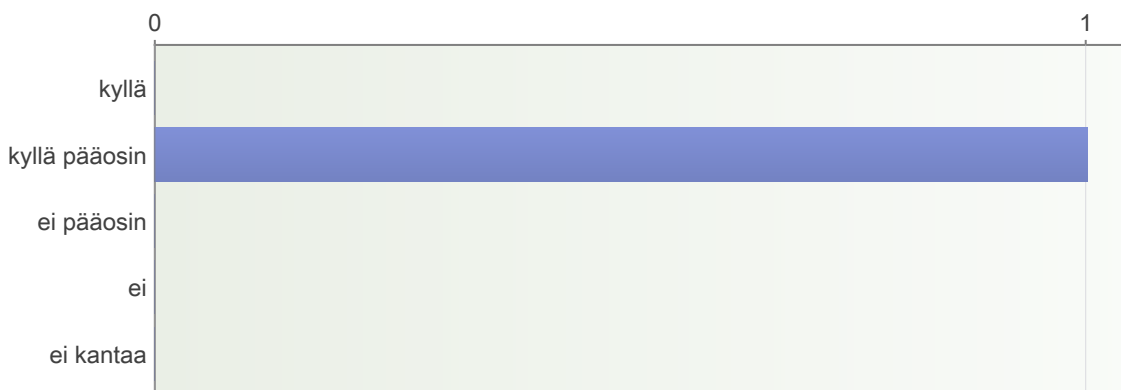
Vastaajien määrä: 1

-

Käytännössä valintaan vaikuttavat asuinpaikka, välimatkat, luonnolliset kulkuyhteydet ja matkakorvausten korvauserusteet. Valintaan vaikuttaa myös se, missä asiakkaan tarvitsemia palveluita ylipäättään annetaan (vrt. erikoissairaanhoidon toimintojen keskittäminen 12 laajan päivystyksen sairaalaan). Liikelaitoksen valinta vastaa nykytilaa, jossa erikoissairaanhoidon toimipiste valitaan yhdessä hoitavan lääkärin kanssa. Utta on se, että maakunnan liikelaitosta saa vaihtaa puolen vuoden välein.

33. 10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

Vastaajien määrä: 1

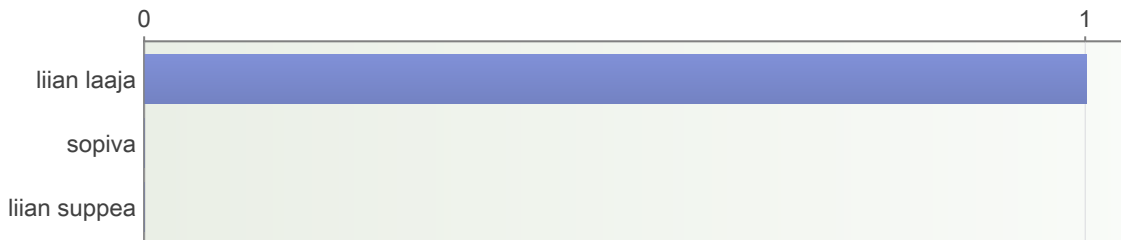

34. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

35. 11. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

Vastaajien määrä: 1

36. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asiakassetelijärjestelmä pilkkoo palvelujärjestelmää. ETKL pitää välttämättömänä, että maakunnan velvollisuudesta ottaa käyttöön asiakasseteli luovutaan. Kuten aikaisemmin tässä lausunnossa on todettu velvollisuus asiakassetelin antamiseen vaarantaa maakunnan mahdollisuuden toteuttaa järjestämisvastuutaan ja nostaa kustannuksia sekä vaarantaa yhdenvertaista palvelujen saatavuutta.

Asiakaseteleiden ala ja käyttöönotto (pykälä 24) on valmisteltava uudelleen, koska se pahimmillaan vaarantaa erikoissairaanhoidon toimivuuden. Asiakassetelit eivät saa olla maakuntia velvoittavia. Liikelaitokselle laintasolla määrätyt lukuisat asiakassetelit tekevät järjestelmästä vaikeasti hahmotettavan ja monimutkaisen. Uudistuksen alkuperäisiin tavoitteisiin kuuluva prosessien eheys on pidettävä soten tavoitteena. Tämän tavoitteen myötä asiakassetelin käyttöä tulisi hyödyntää vain niissä tilanteissa, joissa asiakas itse sitä haluaa ja hänellä on edellytykset huolehtia omasta palveluprosessistaan. Koko toimintaa ohjaavana periaatteena tulee olla asiakkaan pallottelun vähentäminen ja jatkuvien asiakassuhteiden mahdollistaminen. Asiakaseteleitä on tarkoitus ottaa käyttöön laajasti niin sosiaalihuollossa kuin terveydenhuollossa maakuntia velvoittavasti. Sairaaloiden päivystysvalmius tai kiireellisen hoidon saatavuus ei saa vaarantua sen perusteella, että julkista toimintaa halutaan avata yksityisten markkinoiden piiriin.

Koska julkisen terveydenhuollon tehtävänä on myös valmiuden ylläpito ja vaikeiden sairauksien hoito, olisi kustannustehokasta käyttää sairaalan kapasiteettia myös kiireettömään hoitoon. Uusi valinnanvapausmalli voi estää tämän ja synnyttää turhia päällekkäisiä rakenteita kiireelliselle ja kiireettömälle hoidolle.

Lainsäädännöllä ei pitäisi rajoittaa maakunnan päätäntävaltaa erikoissairaanhoidon järjestämisessä. Siinä on kyse sellaisista palveluista, joihin ei voi soveltaa markkinalogiikkaa, eikä kansalaiselle ole etua yksityisten palveluntuottajien markkinaosuuden kasvattamisesta verovaroin.

Asiakassetelin antamisen velvoitteissa yhtenä mainitaan sosiaalinen kuntoutus. Sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaan sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden

edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu: 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen; 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen; 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan; 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin; 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

Sosiaalisella kuntoutuksella vahvistetaan henkilön kykyä selviytyä arkipäivän toiminnoista, vuorovaikutussuhteista ja oman toimintaympäristönsä rooleista. Sosiaalinen kuntoutus on osa monialaista kuntoutusjärjestelmää ja sitä on toteutettava tiiviissä yhteistyössä lääkinnällisen, ammatillisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen kanssa. Tähän antaa hyvän mahdollisuuden esimerkiksi yhteistyö työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelupisteessä (TYP), jossa myös ammatillisen ja lääkinnällisen kuntoutuksen keinoin yhdessä eri alan ammattilaisten kanssa arvioidaan ja tuetaan asiakkaan työ- ja toimintakykyä. Kun asiakkaan tarvetta sosiaaliseen kuntoutukseen arvioidaan, on olennaista selvittää aina myös hänen tarpeensa ja mahdollisuutensa saada kuntoutusta terveystalouden järjestelmässä, työ- ja elinkeinohallinnossa, opetushallinnossa, eläke- ja sosiaalivakuutusjärjestelmässä, tapaturma- ja liikennevakuutuksessa, veteraanien kuntoutuksessa tai järjestöjen kuntoutus- ja sopeutumisvalmennustoiminnassa.

Sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuuteen yhdistetään tarvittaessa päihde- ja/tai mielenterveyshoito sekä muut tarvittavat palvelut ja tukitoimet yli sektorirajojen. Sosiaalinen kuntoutus perustuu aina asiakkaan toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen kokonaisvaltaiseen selvittämiseen.

Sosiaalisen kuntoutuksen erityisosaamista vaativat asiakastilanteet eivät yleensä parane yksittäisellä toimenpiteellä tai interventiolla. Ne ovat usein syntyneet pitkän ajan kuluessa ja myös niiden korjaaminen vaatii pitkäjänteisyyttä.

Sosiaalisen kuntoutuksen taustalla on ymmärrys kokonaisvaltaisen työskentelyn välttämättömyydestä silloin, kun ongelmat ovat kasautuneet ja pitkittyneet tai kun sosiaalisen kuntoutuksen toimenpiteet ovat välttämättömiä/tarpeellisia henkilön sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaalisessa kuntoutuksessa on huomioitava esimerkiksi pitkään jatkuneen työttömyyden seuraukset, hahmotus- ja oppimishäiriöt, vammaisuudesta sekä mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöistä johtuvat sosiaalisen kuntoutuksen tarpeet sekä väkivaltakokemukset.

Sosiaalisessa kuntoutuksessa yksilöllinen ja ryhmämuotoinen tuki yhdistyy toiminnallisuuteen. Osallistuminen on osa kuntoutusta, kun se on tavoitteellista ja kuuluu sovittuun suunnitelmaan. Tavoite määrittelee missä, miten ja kuka sosiaalisen kuntoutuksen toiminnallista osuutta toteuttaa. Tavoite voi olla arkielämän taitojen oppimista, päihteettömän arjen hallintaa, koulutukseen tai työhön tarvittavien asioiden harjoittelua tahi tukea ryhmässä toimimiseen. Sosiaalisen kuntoutuksen välineitä voivat olla yksilöllinen psykososiaalinen tuki ja lähityö (kotikäynnit, mukana kulkeminen, kasvatuksellinen tuki omien asioiden hoitamiseen), erilaiset toiminnalliset ryhmät, vertaistuki, osallistuminen vapaaehtoistoimintaan, työtoiminta sekä kaikki asiakkaalle tarjottavat palvelut ja tukitoimet osana sovittua suunnitelmaa. Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on edistää kaikkien yhteiskunnan jäsenten yhtäläisiä mahdollisuuksia päästä niihin vuorovaikutussuhteisiin, toimintoihin ja rakenteisiin, jotka muodostavat jokapäiväisen elämän perustan; periaatteena on yksilön integroituminen yhteiskuntaan kykyjään ja suoriutumistaan vastaavalla tavalla.

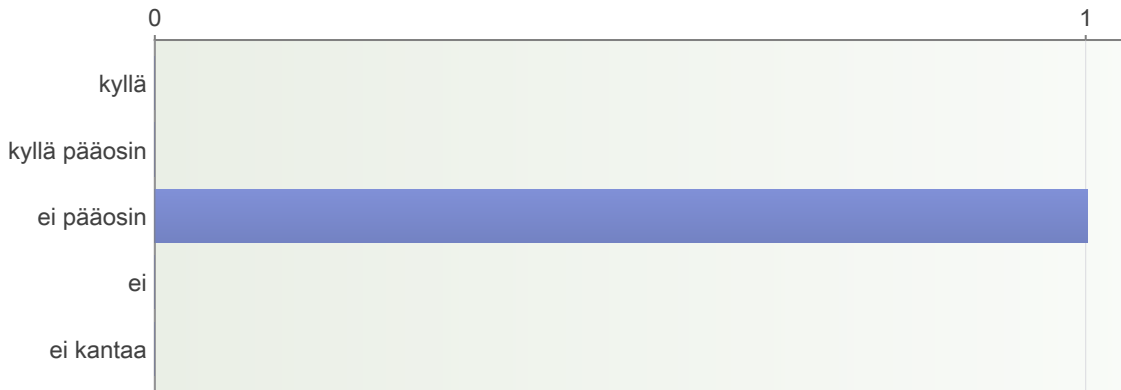
Sosiaalisen kuntoutuksen liittäminen asiakassetelillä annettavaksi palveluksi pohjautuu perusteelliseen sosiaalisen kuntoutuksen luonteen ymmärtämättömyyteen ja huomioon ottamattomuuteen.

Järjestöillä on tärkeä rooli sosiaalisen kuntoutuksen toteuttamisessa sekä ammatillisesti että vertaistoimintaa hyödyntäen. Tämä toiminta ei ole markkinoilla olevaa ja on usein Veikkauksen tuotoilla avustettavaa tai kyseisten tuottojen ja kuntien kumppanuussopimusten yhdistelmällä rahoitettavaa. Mikäli sosiaalinen kuntoutus tulee asiakassetelin piiriin määrittämisen kautta markkinoilla olevaksi, sitä ei voida todennäköisesti enää

avustaa. Tämä ei ole monitarpeisten, heikossa asemassa olevien lasten, nuorten ja lapsiperheiden edun eikä yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. On perusteltua ja järkevää, että järjestöt voivat toimia jatkossa täysimääräisesti resurssina sosiaalisen kuntoutuksen alueella, eikä sitä vaaranneta laittamalla hallituksen esityksen mukaisesti sosiaalista kuntoutusta markkinoille.

37. 11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

Vastaajien määrä: 1

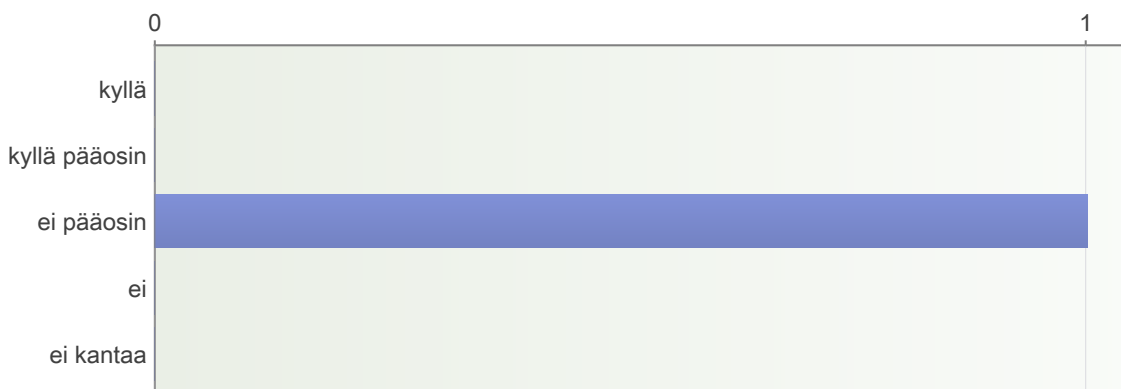
38. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tätä on perusteltu jo lausunnossa aikaisemmin

39. 11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

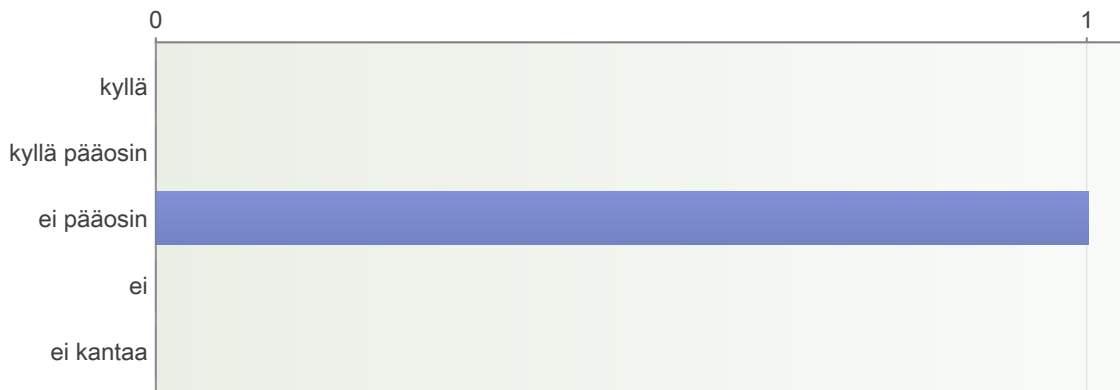
40. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tätä perusteltu jo aikaisemmin lausunnossa.

41. 11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

42. Vapaamuotoiset huomiot.

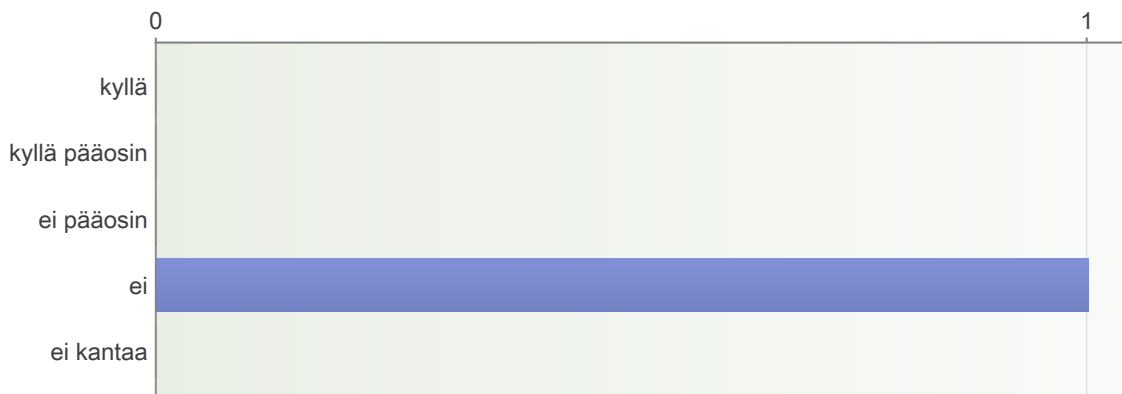
Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan liikelaitos vastaa asiakassetelipalveluissa asiakkaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarpeen arvioinnista ja sosiaalihuoltoa koskevasta hallintopäätöksestä. Jos edellytykset asiakassetelipalvelun saamiselle täyttyvät asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella, asiakkaalle on tarjottava palveluun asiakasseteli.

On olennaista, että asiakassetelin saa ainoastaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Setelin antamiseen ei voi olla maakunnalle velvoite. On myös tarkoituksenmukaista, että asiakkaalla on oikeus valita, tuotetaanko palvelu asiakassetelillä vai henkilökohtaisella budjetilla edellytysten täytyessä.

43. 11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun toteuttamisen näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

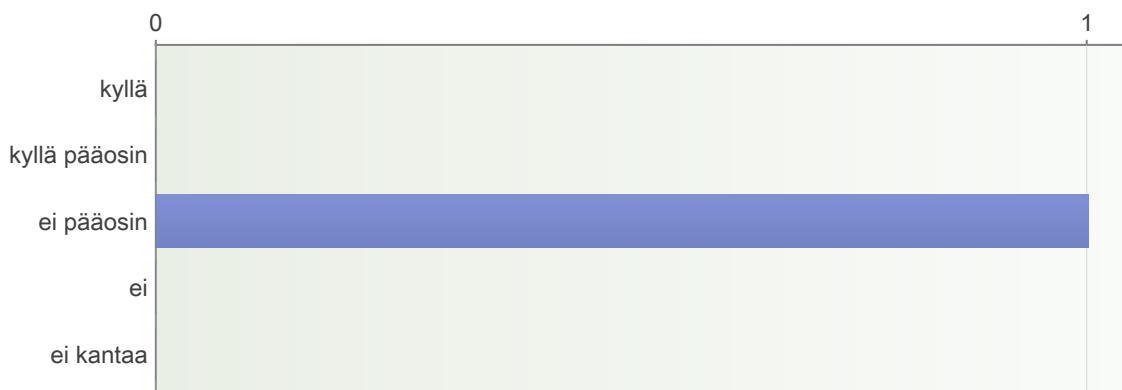
44. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tätä on perusteltu lausunnossa jo aikaisemmin.

45. 12. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1

46. Vapaamuotoiset huomiot.

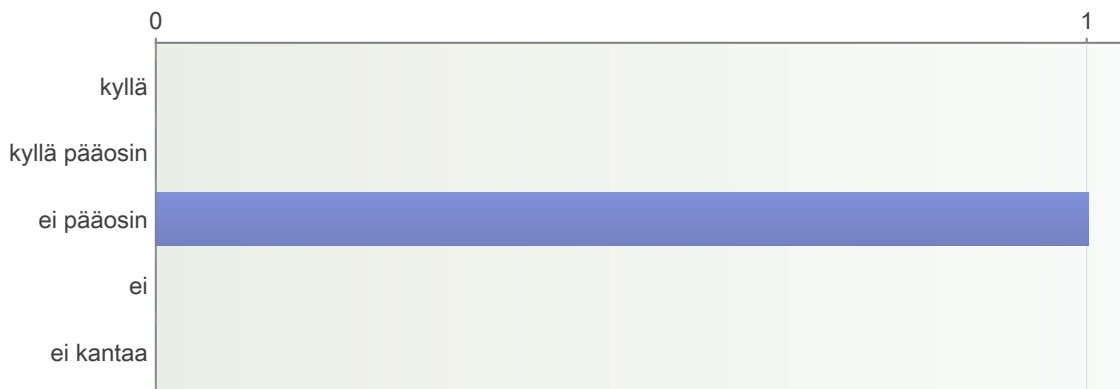
Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaisen budjetin käyttämisen edellytyksenä on, että se on asiakkaan edun ja oikeuksien mukaista. Sen käytöstä on oltava saatavilla maksutta ohjausta ja neuvontaa. Budjetin on joustavasti huomioitava asiakkaan muuttuvat tarpeet ja elämäntilanteet. Henkilökohtaisen budjetin suuruuden on vastattava asiakkaan palvelutarvetta ja sillä on kyettävä kattamaan budjettiin suunnitellut palvelut. Budjetin tasoa on seurattava.

Henkilökohtaisen budjetin sääntelyä tulisi hallituksen esityksestä tarkentaa sitä käyttäjien ihmisten oikeusturvan varmistamiseksi.

47. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

Vastaajien määrä: 1

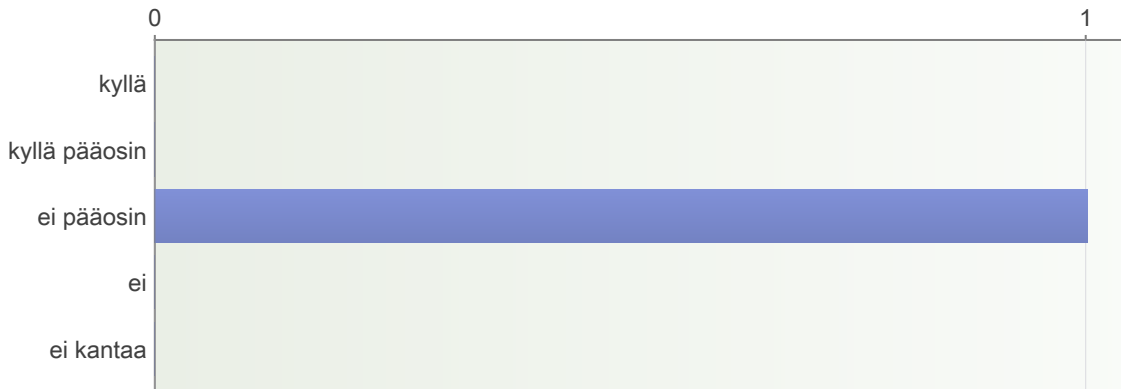
48. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Palvelujärjestelmän monimutkaisuuden vuoksi asiakkaiden neuvonnan ja ohjauksen rooli tulee keskeiseksi. Asiakassuunnitelman laadintaan tulee varata riittävät resurssit. Asiakkaille on oltava tarjolla tarpeenmukaista neuvontaa, ohjausta ja tukea, asiakkaalle ymmärrettävässä muodossa. Jotta asiakkaan oikeuden toteutuisivat, on asiakassuunnitelmien velvoittavuus varmistettava. Tiedon sujuva kulku ja jakaminen eri toimijoiden välillä sekä pääsy asiakassuunnitelmaan niin asiakkaalle kuin palvelun tuottajalle ja järjestäjälle tulee turvata tietosuoja huomioiden.

49. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

50. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

-

Koska maakunta ei voi valita alueensa tuottajia vaan tuottajat hyväksytään ilmoitusmenettelyllä, kaventaa se osaltaan maakunnan harkintavaltaa järjestämisvastuun toteuttamisessa. Toisaalta maakunta käyttää ohjausvaltaansa ja järjestämisvastuutaan laatimalla palvelujen tuottamiseen liittyviä ehtoja.

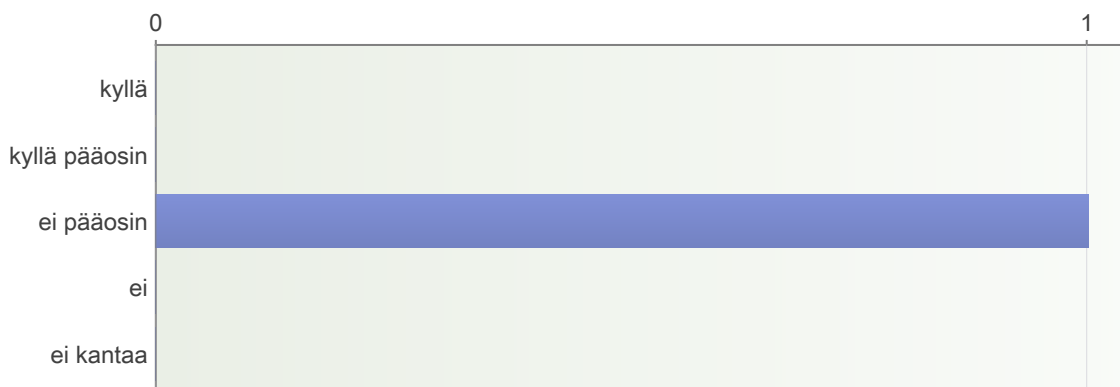
On epäselvää, miksi 45§ on joiltakin osin kirjoitettu päällekkäiseksi palveluntuottajalain kanssa. Pykälän mukaan ilmoituksessa on annettava pykälässä mainitut tiedot siltä osin, kun ne poikkeavat palveluntuottajan rekisterissä olevista tiedoista. Jos rekisterissä ja ilmoituksessa pitää antaa samat tiedot (esim. palveluyksikön nimi ja yhteystiedot tai yksikön tarjoamat palvelut), niin kaiketkin näiden tietojen pitäisi olla sekä rekisterissä että ilmoituksessa samat.

Pykälien 47 ja 52 suhde ei ole kaikilta osin selvä

52§:n kohta sopimuksen välittömästä purkautumisesta hyväksymisen peruuttamistapauksissa on tärkeä etenkin niissä tilanteissa, kun valvontaviranomainen on kieltänyt tuottajan toiminnan, tuottaja on mennyt konkurssiin taikka asiakas- tai potilasturvallisuuteen kohdistuu välitön vakava vaara.

51. 14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

Vastaajien määrä: 1

52. Vapaamuotoiset huomiot.

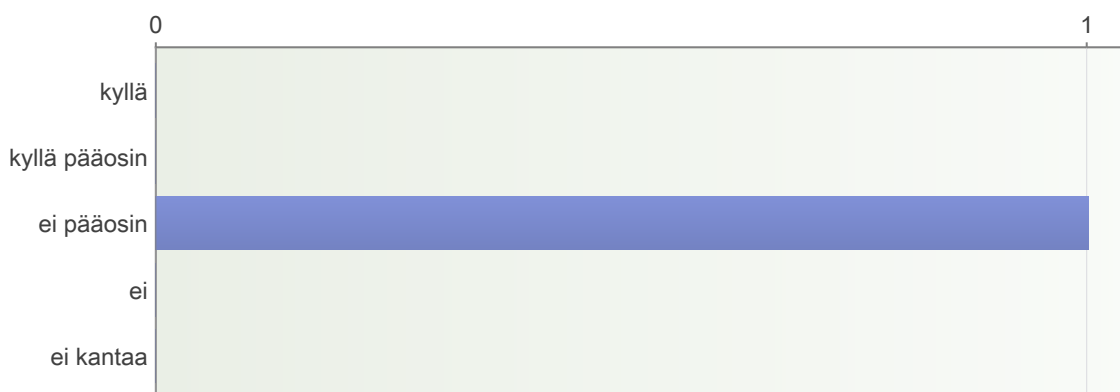
Vastaajien määrä: 1

-

Pykälässä 51 ja lakiluonnoksen perusteluissa pykälien 48 ja 51 kohdalla sanotaan, että sopimus on tehtävä ennen kuin palveluntuottaja tai sen yksikkö aloittaa toimintansa. Koska tarkoituksena ei ole sulkea pois jo olemassa olevia palveluntuottajia, tekstit pitäisi muotoilla uudelleen niin, että sopimukset on tehtävä ennen kuin palveluntuottaja aloittaa suoran valinnan palvelujen tuottamisen.

53. 14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

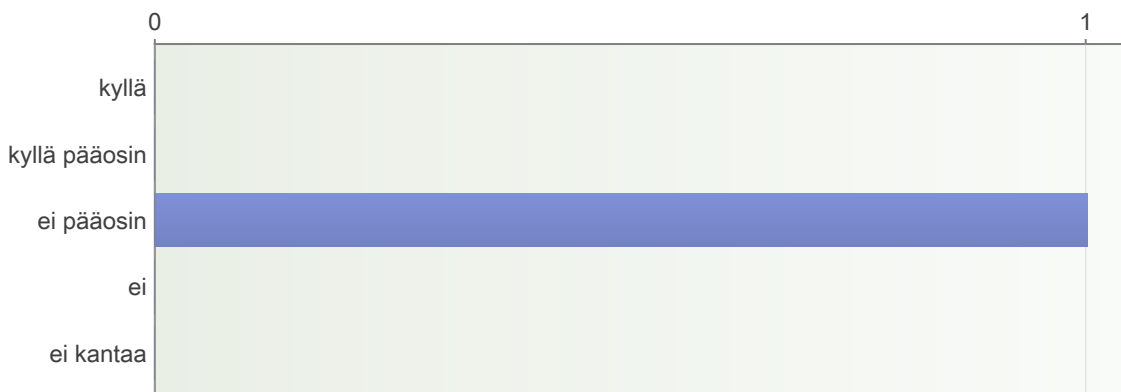
54. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan ja palveluntuottajien välisten sopimusten solmiminen on välttämätöntä osapuolten vastuiden yksiselitteiseksi määrittämiseksi. Lakiluonnos ei ole niitä kuitenkaan tyhjentävästi määritä

55. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

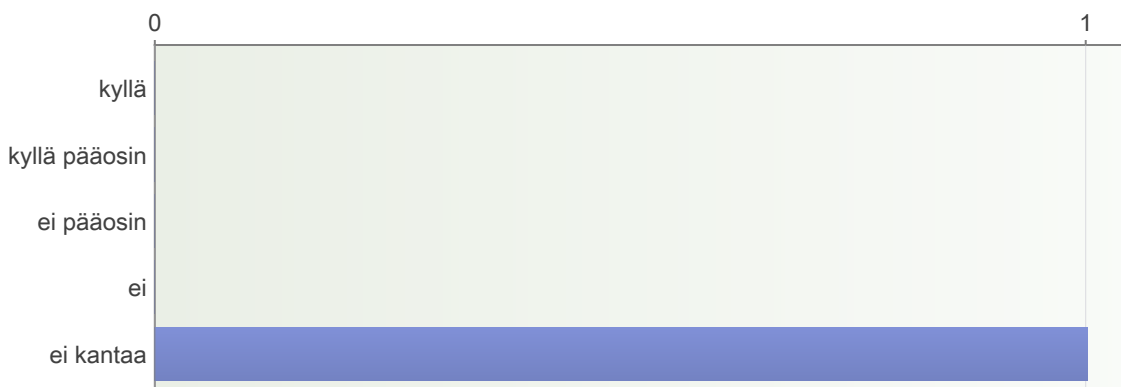
56. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

57. 16. Lakiluonnoksen 10 luvussa säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

Vastaajien määrä: 1

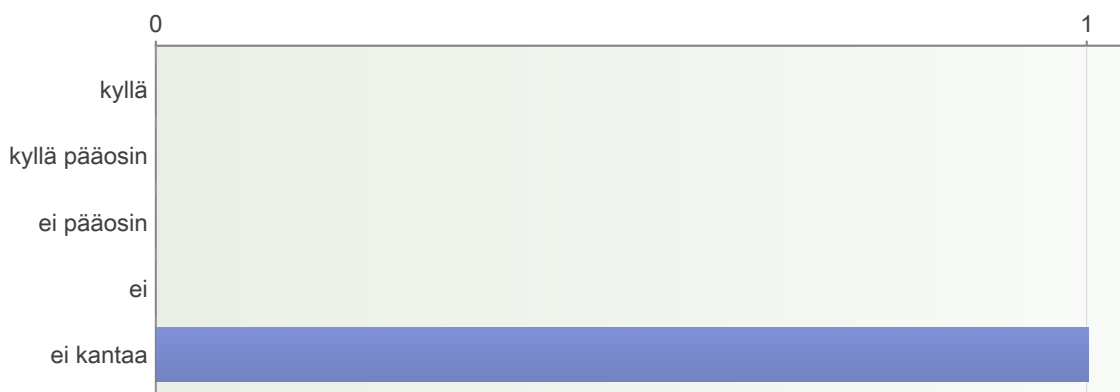

58. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

59. 16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1

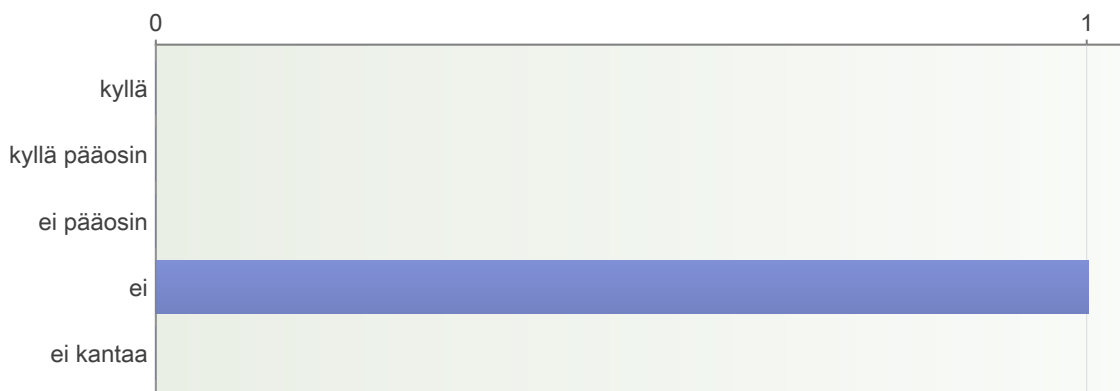

60. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

61. 16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen tuottajan sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

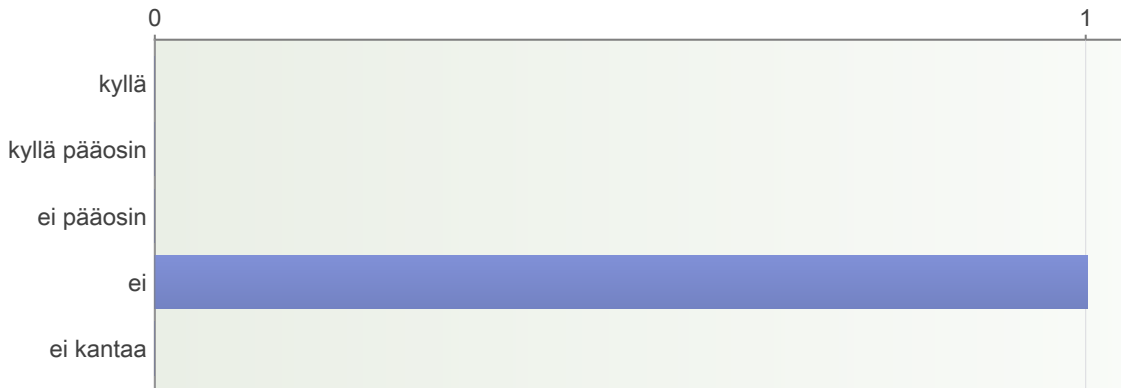
62. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Julkinen sote-keskus ja yksityinen sote-keskus eivät voi koskaan olla täysin samalla viivalla, sillä julkisella toimijalla on perustuslakiin perustuvat velvollisuudet huolehtia palvelujen saatavuudesta ja riittävydestä kaikissa olosuhteissa.

63. 17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. 17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

64. Vapaamuotoiset huomiot.

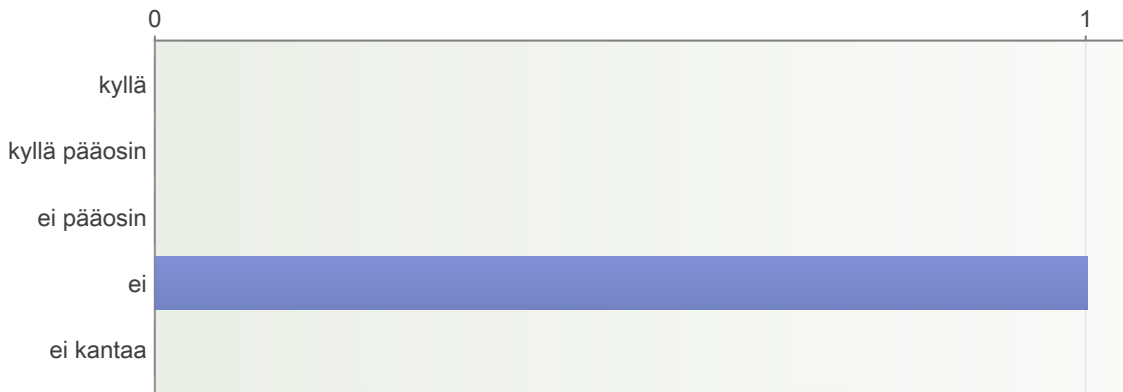
Vastaajien määrä: 1

- Pykälä 24 on kokonaisuudessaan palautettava uuteen valmisteluun ja jatkovalmistelussa on luovuttava maakunnan velvollisuudesta antaa asiakasseteli. Asiakassetelin antamisen tulee aina olla maakunnan harkinnassa järjestämisvastuun kantajana.

Asiakassetelien käyttöönotossa tarvitaan asiallista ja ajallista vaiheistusta. Asiakassetelien myöntäminen ei voi olla maakuntia velvoittavaa

65. 17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

66. Vapaamuotoiset huomiot.

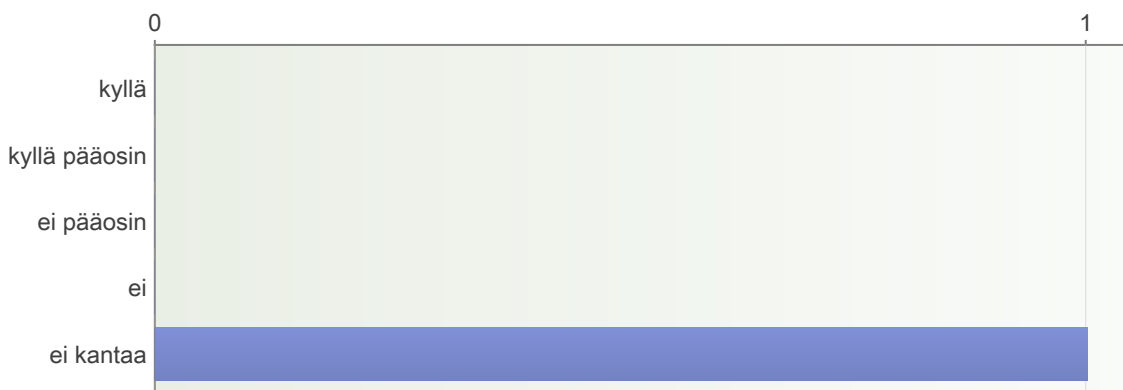
Vastaajien määrä: 1

- Pykälä 24 on kokonaisuudessaan palautettava uuteen valmisteluun ja jatkovalmistelussa on luovuttava maakunnan velvollisuudesta antaa asiakasseteli. Asiakassetelin antamisen tulee aina olla maakunnan harkinnassa järjestämisvastuun kantajana.

Asiakassetelien käyttöönotossa tarvitaan asiallista ja ajallista vaiheistusta. Asiakassetelien myöntäminen ei voi olla maakuntia velvoittavaa

67. 17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

Vastaajien määrä: 1

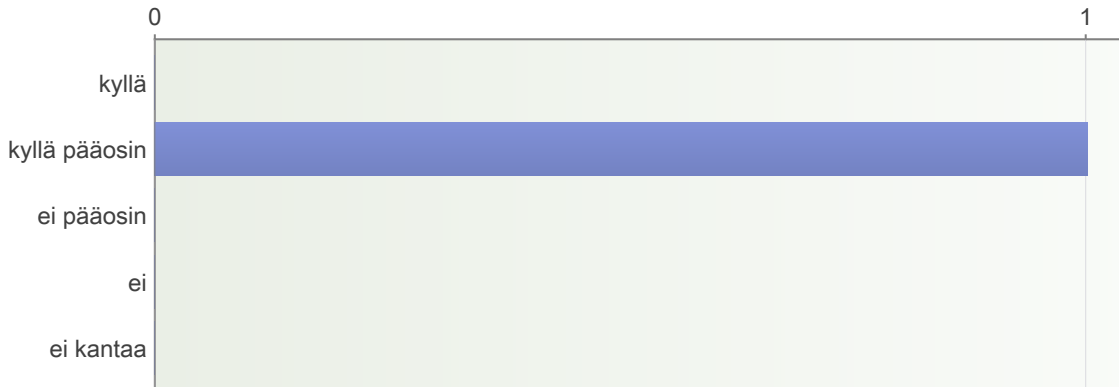

68. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

69. 17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

Vastaajien määrä: 1

70. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sote-keskusten palveluvalikoima, erikoissairaanhoidon suunnatut asiakassetelit sekä ylipäätään koko valinnanvapausjärjestelmä suosivat isoja yksityisiä ja monikansallisia palveluntuottajayrityksiä. Valinnanvapausesitystä on rakennettu palvelumarkkinoiden rakentamisen tavoitteella ja -ehdoilla. Sen sijaan siinä ei ole lainkaan otettu huomioon pienten yritysten mahdollisuuksien turvaamista eikä järjestöjen roolia yksityisinä palvelujen tuottajina.

Koko valinnanvapausjärjestelmä on rakennettu pitkälti siitä näkökulmasta, että isot yksityiset terveysyritykset pystyvät kasvattamaan markkinaosuuttaan sote-palveluiden tuotannossa, vieläpä verovaroin tuettuina.

Sen sijaan sote-keskuksen palveluvalikoima ja toimintaan vaadittavat resurssit pitkälti rajaavat tuottajien ulkopuolelle pienet ja keskisuuret toimijat, myös sote-järjestöt, mikäli ne eivät muodosta keskenään konsortioita.

71. 17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

Vastaajien määrä: 1

72. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- sote-keskuksen palveluvalikoima ja toimintaan vaadittavat resurssit rajaavat pitkälti tuottajien ulkopuolelle pienet ja keskisuuret toimijat, myös sote-järjestöt.

Liikelaitoksen ostopalvelut sekä asiakassetelit ja henkilökohtainen budjetti tarjoavat pk-yrityksille mahdollisuuksia toimia palveluntuottajina.

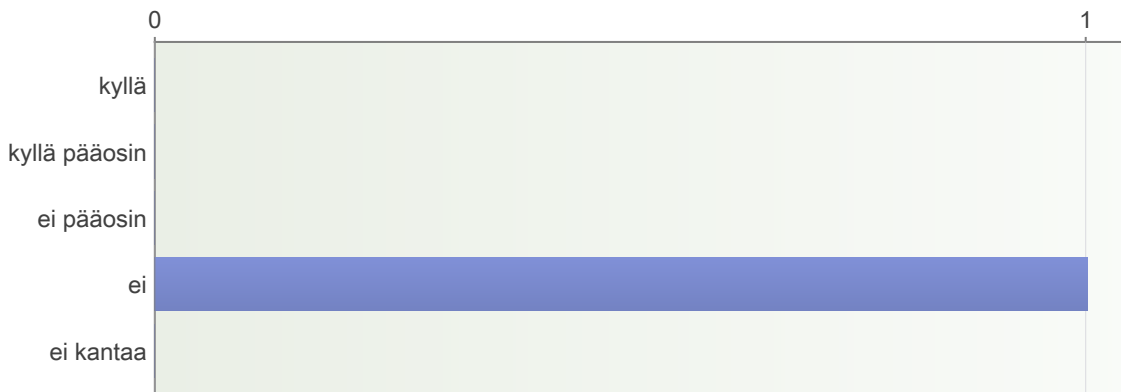
Pienten palveluntuottajien taloudelliset ja muut mahdollisuudet liittyä tietojärjestelmiin on turvattava, sillä muuten myös siitä tulee niiden mahdollisuuksia jatkossa merkittävästi rajaava tekijä.

Julkisen palvelutuotannon rinnalle tarvitaan järjestösektorin ja yksityisten yritysten tuottamia palveluita. Maakuntien tulee estää sosiaali- ja terveyspalvelujen tuotannon yksipuolistuminen ja palveluiden keskittyminen ja siihen on luotava mekanismeja myös lainsäädännöllä. Monipuolinen palveluntuottajaverkko vastaa parhaiten ihmisten tarpeisiin ja pitää koko maakunnan elinvoimaisena.

Osassa palveluissa kilpailutus vaarantaa heikommissa asemassa olevien ihmisten palveluiden saatavuuden ja laadun. Palveluista päätettäessä pitäisi arvioida ihmisen koko elämää ja tilannetta pitkäjänteisesti ja hinta ei sosiaalipalveluissa voi olla ainut kriteeri, vaan kokonaistaloudellisuus, jolloin sen oleellisena tekijänä on myös laatu. Palvelujen hankinnat on myös ositettava, mihin voimassa oleva hankintalainsäädäntö antaa mahdollisuuden, koska se parantaa pienten toimijoiden mahdollisuuksia osallistua.

73. 18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1

74. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Järjestelämän monimutkaisuudesta johtuen uudistuksen vaikutuksia on ollut mahdotonta arvioida.

ETKL esittää, että ehdotuksesta tehdään kunnollinen vaikutusten arviointi monitarpeisten palvelujen tarvitsijoiden, erityisesti lapsiperheiden kannalta sekä lapsivaikutusten arviointi.

75. 19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotetulla tavalla uudistuksen toteuttaminen tulee vaikeuttamaan jäsenyhdistystemme toimintaa palvelujen tuottajana merkittävästi. Vaikka järjestöt tuottavat noin viidenneksen sosiaalipalveluista kaikkinsa, niissä lapsiperheiden palveluissa, joissa yhdistyksemme toimivat esim. ensikotitoiminnassa yhdistyksemme ovat lähes ainoita palveluntuottajia ja päihdeongelmaisten odottavien ja juuri synnyttäneiden äitien kuntoutuksessa vaativana sosiaalipalveluna Ensi- ja turvakotien liitto jäsenyhdistyksineen on vaativimman 1% palveluissa ainut toimija lukuun ottamatta Tampereella olevaa 3-paikkaista Päiväperhoa. Myös perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvät avopalvelut ovat hyvin pitkälti järjestömmme ja muutamien muiden järjestöjen vastuulla ja kunnista niitä löytyy erittäin vähän.

Monissa yhdistystemme tuottamissa palveluissa on kyse pienistä, haavoittavassa tilanteessa olevasta asiakasryhmästä, jolloin on tärkeää, että palvelun tuottaminen ja sen resurssointi mahdollistuu yli maakuntarajojen. On tärkeää tunnistaa, että monilla erityisalueilla järjestöissä on maassa kyseistä palvelua koskeva erityisosaaminen, joka on julkisessa palvelujärjestelmässä vähäistä ja hajallaan. Tällä hetkellä kunnat laskevat yhdistystemme toiminnan ja sen jatkuvuuden varaan. Tilanne on kuitenkin uudessa maakuntarakenteessa erittäin epävarma. On vakava riski, että maakunnat eivät tunnista yhdistystemme merkittävää osaamista hyvinvoinnin edistämiseksi, matalan kynnyksen ja avopalveluissa, erityispalveluissa, joissa ei toimita markkinoilla eikä myöskään vaativissa sosiaalipalveluissa, kuten em. vakavasti päihdeongelmaisten odottavien kuntoutuksessa tai vainon kohteeksi joutuneiden palveluissa.

Huomattava osa yhdistystemme tarjoamasta tuesta ja palveluista ei ole markkinoilla, vaan pohjautuu yksilöllisiin maksusitoumuksiin tai , erilaisiin STEA:n kautta tulevien avustusten ja kuntien kumppanuusmallien

yhdistelmiin. Näitä monirahoitteisia palveluja on erityisesti matalan kynnyksen palveluissa ja avopalveluissa, jotka jatkossa ovat maakunnan vastuulla. Näitä tilanteita ja niiden jatkuvuuden varmistamista hallituksen esitykset ei tunnista lainkaan. Pelkistäen niissä lähtökohtaisesti ajatellaan vain julkista toimintaa ja markkinoilla olevaa toimintaa.

Järjestöjen palvelutoiminnan erityisen luonteen huomioonottaminen ja niiden aseman turvaaminen vaatii jatkovalmistelussa aivan oman huomionsa. Silloin kun järjestöt toimivat markkinoilla niitä luonnollisesti koskevat samat pelisäännöt kuin yrityksiäkin.

76. 20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Ei vastauksia.

77. 21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen.

Ei vastauksia.